

EGY BÁCSKAI KISVÁROS MINDENNAPJAI A DUALIZMUS IDŐSZAKÁBAN

[DOI 10.35402/kek.2019.3.10](https://doi.org/10.35402/kek.2019.3.10)

A Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó gondozásában megjelent kötet¹ a trianoni békediktátum következményeként a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz csatolt, ma pedig Szerbiához tartozó kisváros, Magyarkanizsa művelődéstörténetét dolgozza fel az 1867-ben megkötött kiegyezéstől az első világháború végéig terjedő időintervallumban, tehát az Osztrák–Magyar Monarchia korszakában. Szerzője dr. Fejős Sándor, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar oktatója, a Délvidék Kutató Központ tagja, a Délvidéki Szemle folyóirat munkatársa. A témával kapcsolatban számos publikációja megjelent különböző lapokban, emellett főszerkesztője volt a Magyarkanizsa 1848 és 1945 közötti történetét bemutató tanulmánykötetnek.² A település régmúltjának feldolgozását már egyetemi tanulmányai alatt elkezdte, motivációja pedig érthető, hiszen a szülőföld iránti tisztelet, valamint az ahhoz való, élethosszig tartó ragaszkodás a történészek jelentős részénél kulcsszerepet játszik a témaválasztás kapcsán.

Jelen könyv alapjául Fejős Sándor 2018-ban sikeresen megvédett doktori értekezése szolgált, így egyrészt eddigi munkásságának szintézisét jelenti, másfelől viszont hiánypótló műnek is tekinthető, hiszen a szerző – az utóbbi évek során végzett újabb, széles körű kutatásai eredményeképpen – tekintélyes mennyiségű és minőségű adattal egészítette ki, illetve tette jóval árnyaltabbá korábbi ismereteinket a délvidéki kisváros dualizmus kori művelődéstör-

ténetével kapcsolatban. (Nem mellékes szempont, hogy Fejősnek a szerb primer és szekunder források tanulmányozása sem okozott különösebb nehézséget, hiszen vajdasági származásából adódóan kiválóan ismeri a szerb-horvát nyelvet, ráadásul ilyen irányú diplomával is rendelkezik – mindez pedig nagymértékben fokozza a könyv hitelességét).

A kötet egy általános magyar művelődéstörténeti vázlattal indul, ezután a szerző szűkebb kontextusba helyezi a témát, vagyis Magyarkanizsára fókuszál. Elsőként megismerhetjük az előzményeket, a XVIII. század közepétől kezdve a kiegyezés megkötéséig; a helységet ekkor még Ókanizsának hívták – majd csak az 1900-as évek elejétől nevezik át –, amely 1751-ben kapott mezővárosi rangot Mária Teréziától, az új státusz pedig lehetőséget teremtett a lassú polgári átalakulás megindulására. A következő fejezet az 1867 és 1914 közötti politika- és közigazgatás-történetet mutatja be, aminek kiemelkedő pontja volt az 1908-as esztendő, mikor is Magyarkanizsa rendezett tanácsú várossá vált. Az első világháború helyi vonatkozásainak, valamint a Monarchia időszakában végbemenő gazdasági-társadalmi változások ismertetése után érkezőnk el a mű fő részéhez, vagyis a kanizsai művelődés és kultúra részletes taglalásához a dualizmus időszakában. A szerző alapvetően négy fő területre koncentrált: az oktatásügyre, az egyleti életre, a helyi sajtó (*Kanizsai Ujság, Kanizsai Ellenőr*) megjelenésére, emellett a fürdőkultúrára – utóbbinak nagy hagyományai vannak Magyarkanizsán, s története éppen a tárgyalt korszakban, az 1890-es években kezdődött.

A kötet talán legértékesebb része az elsődlegesen levéltári források alapján készült, a társadalmi egyesületeket bemutató fejezet, amely – a több szempontú és szakszerű elemzésnek köszönhetően – hű képet fest arról, hogy az egyesületek milyen fontos szerepet játszottak a közművelődés fejlődésében a dualizmus kori Magyarországon. A bácskai településen különösen élénk volt az élet e tekintetben: ötvennyolc önszerveződő egyesületet mutat be nekünk a szerző a könyv lapjain, az olvasóköroktől kezdve, a dalárdákon keresztül, egészen a különböző sportklubokig vagy egyéb társas körökig. Ezek döntő többsége ráadásul nem csak papíron létezett, hanem rendszeres, igen aktív tevékenységet folyta-

1 Fejős Sándor: *Magyarkanizsa művelődéstörténete (1867–1918)*. Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2019. 218 oldal

2 Fejős Sándor: *A Csodakút. A kanizsai gyógyfürdő története*. Délvidék Kutató Központ, Szeged, 2008; Fejős Sándor: *A fürdőkultúra elterjedése a dualizmus kori Magyarkanizsán*. In Döbör András – Forró Lajos – Zakar Péter szerk. Fejezetek a Délvidék múltjából. Fialatok a Dél-alföldi Médiában Alapítvány, Szeged, 2018:49-80; Sándor, Fejős: *Education and Culture in Magyarkanizsa during the Dualist Era*. Délvidéki Szemle, II. évf. (2015) 2:17-32; Fejős Sándor: *Magyarkanizsa rendezett tanácsú várossá válásának főbb momentumai*. Délvidéki Szemle, IV. évf. (2017) 2:19-29; Fejős Sándor: *Magyarkanizsa története 1895–1914*. In Fejős Sándor főszerk. *Magyarkanizsa monográfiája 1848–1945*. Magyarkanizsa, 2018:127-179.

tott, nemegyszer öregbítve a város hírnevét is. (A kanizsai polgárok a mai napig az 1889-ben megalakult tűzoltó egyesületükre a legbüszkébbek, amelynek tagjai az 1911-es nemzetközi versenyen, Torinóban világbajnoki címet nyertek).

Alapvetően egy kiváló helytörténeti szakmunkáról van szó, amely azonban nem csupán a magyarkanizsai gyökerekkel rendelkezők érdeklődését keltheti fel. A kötet ugyanis rendkívül érzékletesen tárja elénk, hogyan vált egy minden szempontból elmaradott község ötven esztendő alatt pezsgő életű, európai szellemiségű kisvárossá, ezen a tipikus fejlődési folyamaton pedig Magyarország számtalan települése keresztülment 1867 és 1918 között. Amikor tehát Magyarkanizsa múltjáról olvasunk, akár saját lakóhelyünkre is könnyen ráismerhetünk. A könyv éppen ezért bátran ajánlható a „boldog békeidők” művelődéstörténete iránt érdeklődő laikus nagyközönség számára is.

